

25 lět SŠT – jubilejne lěto dotal najwuspěšniše

Lubi člonoyo Serbskeho šulskeho towarstwa, lubi hosćo,

hdyž spominachmy na Měrliwu rewoluciju před nětko hižo 26 lětami, potom ma wjetšina z nas žiwje w pomjatu, kak turbulentne časy to tehdy běchu. Nimale wšitko měješe so znowa rjadować, tež w serbskim šulstwje. Po přikładze Danskeho šulskeho towarstwa w Němskej, kotraž je nošer danskich džěcacych přebywanišćow a šulow, smy załožili 5. januara 1991 Serbske šulske towarstwo z.t. Džensa słušamy sobu do najsylušich stołpow serbstwa. Wo tym móžeće wobšěrnje čitać w našej brošurje: „Wo přiswojenju serbsčiny a němčiny, 25 lět SŠT”.

Chcu Wam džensa w mjenje předsydstwa rozprawjeć wo džělawosći w zašłym lěće.

Nimo běžnych nadawkow, wo kotrychž džensa hišće porěču, smy přez cyłe lěto na rozdźělne wašnje z džěćimi, hosćimi a přistajenymi naš 25-lětny jubilej dostojnje woswjećili:

- předsydstwo SŠT je so 11 razow schadźowało, mějachmy w cyłku wjacě hač 30 zetkanjow ze studentami, wučerjemi, politikarjemi, zajimcami za serbske šulstwo a wobdźělachmy so na turnusowych schadźowanjach we wolenych funkcijach w nadawku SŠT
- našu zašću hłownu zhromadźiznu **14.11.2015** w Bukowcu zwjazachmy z fachowej konferencu zhromadnje z našej kooperaciju LIPA z knjeni prof. dr. Barbara Wolf z Wysokeje šule w Mittweida
- **5. januara 2016** bě oficialne přijěće hosći a gratulantow. Statny sekretar w SMK, dr. Pfeil jara wysoko hódnoćeše skutkowanje předsydstwa a člonow SŠT, kiž su nawodža šulow, fachowi poradźowarjo atd. Dalši aktiwni člonoyo přijimachu zbožopřeća měšćanosty Budyšina Roberta Böhmera, referenta za serbske naležnosće w Braniborskej Měta Nowaka, koordinatora za serbske naležnosće w SBAB Bosćija Handrika, předsydy Domowiny Davida Statnika a dalších.
- **23. januara 2016** wotmě so swjedženske zarjadowanje za sobudžětačerjow, sobustawow a hosći w Haslowje z krótkej swjedženskeje narěču zapóstanca Marka Šimana (CDU), předsydu TCM Jurja Špitanka a dalších hosći. Swjećachmy z

wječerju, hódnym kulturnym programom našich člonow a přistajenych z rejemi w Haslowskim hosćencu.

- Na woběmaj swjedženjomaj a w kubłanišćach SŠT přepoda so brošura k 25 lětam SŠT „Wo přiswojenju serbsčiny a němčiny - Zum sorbisch-deutschen Spracherwerb”
- **50. jubilejna olympiada serbskeje rěče 18.–20.04.16** wotmě so we Wodowych Hendricach k temje „woheń” z nowym wašnjom wobědźowanja, wučerjam serbsčiny přepodaštej so CDjce z wobšěrnymi nadawkami a wušušenjami olympiadow 2013 do 2016 w hornjo- a delnjoserbskej wersiji. Tuta běše z wotstawkom dotal najwuspěšniša po wobsahu, kwalice přihotow a přewjedženja po měnjenju wobdźělnikow. Na njej wobdźěli so 68 dźěci, z nich 54 z Hornjeje Łužicy a 14 z Delnjeje Łužicy, 10 wučerjow a 9 studentow. Měrko Pohonč bě hłowny zamołwity za wobsah poboku fachowych poradźowarkow Sylwije Šěnowej, Katki Bukowej, Milenki Ertelowej a dalšich wučerjow. Wuslědki běchu slědowace:
  - 10 z wuznamjenjenjom,
  - 13 jara derje,
  - 28 derje,
  - 17 z wuspěchom.
- Smy wudali wosebitu **brošuru „50 lět Centralna olympiada serbskeje rěče”**, tutu a dalše naše publikacije směće sej džensa sobu wzać abo sej je pola nas darmotnje skazać.
- **26.–29.04.16** wotmě so kubłanska wuprawa seniorow do Naumburga a wokoliny, z přednoškami a čitanjom Bena Budarja a Měrcina Krawca.
- **1. junija** swjecachmy dzeń džěsća. Jako narodninski dar dóstachu wšitcy čapki we wšelakich barbach za dźěci wšěch pěstowarnjow
- **16.06.2016** wotmě so dźěcacy swjedzeń w Hórkach (wot 4-6 lět, tež Delnja Łužica, 180 dźěci)
- **19.06.2016** zličichmy nimale 400 wopytowarjow na Swójbnym swjedženju w Hórkach

- **26.07. a 02.08.2016** přewjedzechmy wulětaj za hortowe džěći do biosferoweho rezerwata Hornjołužiska hola a haty z wučerjom na wuměnkju knjezom Hans-Jürgenom Flaku.
- **Wot 1. awgusta 2016** nastupi dnjowa mać swoje džěło na farje w Chrósćicach
- **23.07.–01.08.2016** wotmě so wosebje wuspěšne lětuše prózdinske rěčne lěhwo we Wodowych Hendricach z rekordnym wobdźělenjom 53 šulerjow. Wjerški běchu serbske dźiwadłowe předstajenja, skupinske hry, spěwy a samo kwis za kubłarjow, při kotrymž dyrbjachu dopokazać, kak derje su swoje džěći w džesaćnjowskim lěhwje zeznali.
- **20.09.2016** podachu so seniorojo SŠT na dnjowu wuprawu do Zielonej Góry.
- **02.10.2016** wotewri so „Chrósćan kołc”, nowa pěstowarnja z nowym konceptom a nowymi pomjenowanjami skupin. Kapacita pěstowarnje so na zakładze našich prócowanjow wot 70 na 80 džěći powjetši.
- **08.10.2016** wotmě so zhromadna fachowa konferenca LIPY a SŠT w Smjerdžacej z referentku Martinu Meixnerowej na temu: Sebjewědomje džěći wuwic a skrućic, wosebje za naše kubłarki.

Našej socialnej sobudźělačerce stej w zašłym lěće rjad projektow přewjedłoj, kaž:

- projekt „bludnička” w hornjołužiskich pěstowarnjach a hortach
- přirodne eksperimenty w Němcach a we Wotrowje
- Wot lońšeho lěta přewjedze so na iniciatiwu SŠT a z podpěru kulturneho ruma Hornja Łužica-Delnja Šleska w našich pěstowarnjach projekt wumělskeho kubłanja „Pěstowarnja pyta wuměłca-wumělc pyta pěstowarnju”
  - **2015** Wotrow – Uta Davids, Chrósćicy – Christiane Eichner, Němcy – Marion Kwicojc wumělske kubłanje z rozdźělnymi wuměłcami
  - **2016:** Malešecy – Michael Podlacha, Wotrow – Christiane Eichner, Ralbicy - Uta Davids, Chrósćicy –mandželskaj Steffie a Stefan Hanušec
  - nakup (šěsć) nowych knihow **za serbsku knihownju** w kašćiku, kotraž pučuje po serbskich zakładnych šulach
  - nakup nowych narodnych drastow za pěstowarnje w 2016 w Němcach a Malešecach, kotrež su so spěchowali přez Załožbu za serbski lud

Žłobiki, pěstowarnje a horty w nošerstwje SŠT

pěstowarnja	žłobikarske džěci				pěstowarske džěci				hortowe džěci			
	2010	2012	2015	2016	2010	2012	2015	2016	2010	2012	2015	2016
Němcy	16	13	8	6	20	26	13	17	0	0	0	0
Wotrow	1	4	8	4	29	27	20	20	9	9	17	18
Malešecy	6	6	11	11	21	22	20	20	18	11	13	11
Chrósćicy	18	25	21	25	54	49	52	55	72	64	65	60
Ralbicy	23	28	39	37	62	58	66	64	56	82	87	103
Žyłow	23	17	20	15	31	35	35	40	0	0	0	0
Choćebuz	16	23	21	25	38	35	40	38	0	0	0	0
suma	103	116	128	123	255	252	246	254	155	166	182	192
zwyšenje wo	+27%				0%				+24%			

©Ludmila Budarjowa, SŠT, staw 01.10.2016

Zwěsćamy dale stupace ličby džěci wosebje we žłobiku a w hortě, dokelž porodna statistika dale stupa a přeco wjace staršich je cyły dzeń na džěle. Połojca žłobikarskich a pěstowarskich džěci přebywa na džělowych dnjach pola nas samo 9 hodžinow.

čas w KITA	žłobik	pěstowarnja	hort
4,5 hodžin	13	13	
6 hodžin	15	29	
7 hodžin	0	1	
7,5 hodžin	3	7	
8 hodžin	11	28	
9 hodžin	62	130	
10 hodžin	16	38	
5 hodžin			182
6 hodžin			1

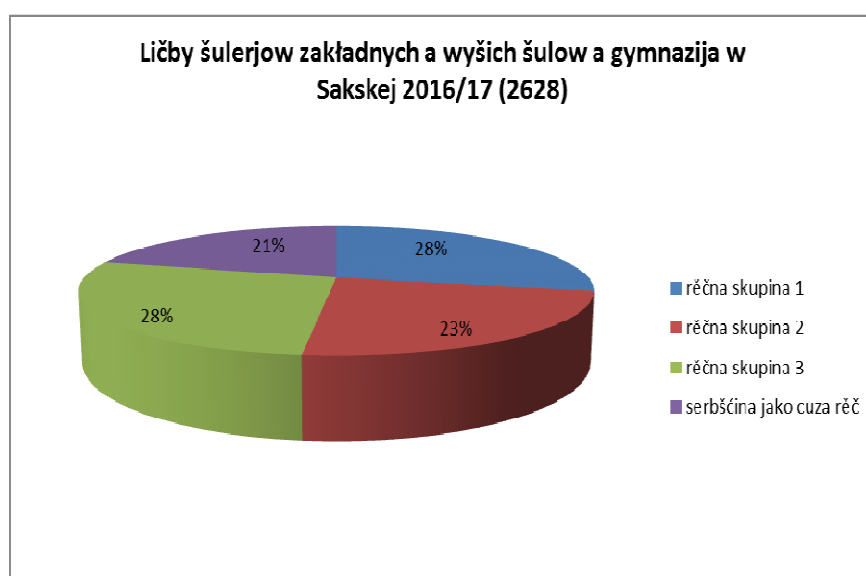
©Ludmila Budarjowa, SŠT, staw 01.10.2016

Hladajo na kapacitu našich pěstowarnjow mamy dale čakanske lisćiny, tež w Delnjeje Łužicy. Prócujemy so wo nowotwar w Ralbicach.

Ličby šulerjow na serbskich a dalších zakładnych a wyšich šulach a gymnazijach, na kotrychž so serbšćina w Sakskej 2016/17 (2628) podawa

rěčna skupina 1	rěčna skupina 2	rěčna skupina 3	serbšćina jako cuza rěč	šulerjo z wučbu serbšćiny	šulerjo bjez wučby serbšćiny
744	616	722	546	<u>2628</u>	1446

Podźěl serbšćinarjow w rěčnych skupinach

Wuwice ličby serbšćinarjow

	1994/95	2009/10	2014/15	2015/16	2016/17
Sakska	3683	2232 (1083-rěčna skupina 1)	2476 (654- rěčna skupina 1)	2674 (652- rěčna skupina 1)	2628 (744-rěčna skupina 1)
Braniborska	1051	1824 (234-Witaj-šulerjo)	1522	1468 (301-Witaj-šulerjo)	Ličby hišće njeprědleža
cyłkownje	4734	4056	3998	4142	

© Ludmila Budarjowa, žórta: SBAB 2016 a ABC

Tu podate ličby su so summarisce po podacach SBAB a ABC do tabulki přenjesli, dokelž přeco hišće nimamy žadyn instrument měrjenja a zwěšćenja rěčneho stawa. Dotal so na kóždej šuli rozdžělnje ze zarjadowanjom do rěčnych skupinow wobchadza. Za někotrych je měritko, po kotrym wučbnym planje so džěci wuwučuja a pola někotrych, kajki rěčny pochad džěci maja. Tohodla njehodži so awtomatisce prajić, zo je ličba maćernorěčnych šulerjow wot šulskeho lěta 2014/15 k 2016/17 stupiła.

Tež we wodženskej skupinje 2plus pod nawodom kultusoweho ministerstwa njejsmy so na jasne kriterije za zarjadowanje do třoch rozdžělnych rěčnych skupinow dojednać móhli.

Witaj a 2plus

Z Witaj a 2plus přesadza so w Swobodnym staće Sakska w rozdžělnje kwalice cyłotna koncepcija přiswojenja serbskeje rěče wot žłobika hač k maturje. Modelowy projekt Witaj je Serbske šulske towarstwo w léće 1998 zawjedło. Mjeztym nałožuje so princip imersije w rozdžělnje kwalice w cyłkownje 38 pěstowarnjach a 105 pěstowarskich skupinach. Koncept 2plus je so wupruwował we wuzwolenych zakładnych šulach ze šulskim lětom 2002/2003 a na srjedźnych šulach a na gymnaziju z lěta 2006/2007. Oficialnje zawjedła je so koncepcija 2plus w šulskim léće 2013/2014. Po tym, zo smy tři lěta kultusowe ministerstwo prosyli, smy jako towarstwo w juniju 2016 zapodali zhromadnu argumentaciju wšěch nawodow serbskich zakładnych šulow k zarjadowanju skupinskeje wučby w 1. a 2. lětniku a k wuwučowanju LRS-šulerjow. Bohužel hišće žane wuslědki njepředleža. W cyłku móžemy džensa konstatować, zo je 2plus nošny koncept, ale ramikowe wuměńjenja maja so za jeho přesadženje aktualnym wuwicam přiměrić. My budžemy so dale jako fachowe towarstwo w tutym dypku zasadzić.

Jara wobžarujemy, zo njenawjeduje z tutoho lěta wjace knjeni Felicitas Kralowa jako społnomócnjena Sakskeho kubłanskeho instituta za serbske naležnosće koordinatorow 2plus na šulach. Za to wuprajimy Wam, knjeni Kralowa džensa zjawny džak. Wy sće wjace hač džesać lět wuwice koncepcije 2plus přewodžala a poradžowała SBI a SMK. Přejemy sej za přichod wjace transparency a wobstajnišu mjezsobnu komunikaciju. W Serbach njesměło so z tajkimi resursami brojić! SŠT je jako jeničke raznje přećiwo tajkemu postupowanju we wodženskej skupinje 2plus protestowała. Přenje lětuše zetkanje z koordinatorami přewjedže so přez přistajeneho SBI, kotryž chce so hakle do noweje maćizny zadžělać, w **němskej** rěči. Tak smy zhubili dalši serbskorěčny rum.

W Delnjeje Łužicy smy dale ertnje a pisomnje podpěrali prócowanje wo efektiwne a wuspěšne rjadowanje serbskeje a bilingualneje wučby. Na posedženju serbskich institucijow a towarstwow, na kotrež bě wyši měšćanosta Holger Kelch 3.11.2016 přeprósyl, sym slubiła, zo budu zamołwitych dale podpěrać při nadžěłanju podobneho koncepta kaž 2plus, šulerskeho transporta džěci z našeje pěstowarnje Villa Kunterbunt do šule, hdžež móža dale serbsćinu wuknyć a při dalšich zaměrach.

Problem falowacych wučerjow

Hižo dlěje hač 15 lět SŠT zaměrnje za wučerski dorost wabi. Wot lěta 1998 přepoda so přichodnym

studentam wučerstwa přistajenska garantija ze stron Sakskeje kubłanskeje agentury. Mjeztym su tajke pismo dóstali 89 maturantow. Hdže woni wostanu? Po našim trochowanju njeje nimale třecina studentow swój studij dokónčiła abo je studijny směr změniła. Wosebje škoda je tych, kotřiž su w Lipsku studij sorabistiki w rozdžělnych kombinacijach přetorhnyli abo so jeho vzdali. Intensiwna rozmołwa z nawodu Instituta za sorabistiku 1. měrc 2016 je nadžijomnje wjedła k wotličomnym rezultatam.

Ličba studentow wučerstwa na Instituče za sorabistiku w Lipsku

forma studija resp. wotzamknjenje	studowacy			1. fachowy semester			absolwenća	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014
cyłkownje	30	22	20	15	13	3	7	13
statny eksamen:								
wučerstwo na zakładnych šulach	5	7	4	4	3	1		
wučerstwo na srjedźnych šulach	2	3	5	2	2	2		
wučerstwo na gymnazijach	9	5	6	5	1			
bachelor/ master								
polyvalentny bachelor	4						3	7
master wučerstwo na zakładnych šulach	6	5	2	3	1		2	2
master wučerstwo na srjedźnych šulach	2		1	1			1	1
master wučerstwo na gymnazijach	2	2	2		2		1	3

Žórło: Stastistiski krajny zarjad swobodneho stata Sakska na zakładže podaća ličbow uniwersity w Lipsku.

Kaž statistika wupokaza, njedosahaja ličby tuchwilnych studentow wučerstwa na Instituce za sorabistiku w Lipsku, zo bychu přibližnje potrebu wučerjow w přichodnych lětach spokojić móhli. Ličba maćernorěčnych serbskich studentow wučerstwa na druhich uniwersitach pak tež njedosaha. Tuž staramy so paralelnje wo móžnych přidružnikow. W zaštymaj lětomaj je SŠT nawabiło znajmjeńša 20 zajimcow za wučerstwo a něhdže 17 su so sami pola nas přizjewili. Tendenca stupa, štož je zwjeselace. Z nich su so 7 přistajili a hižo wuwučuja, 2 wučerjej džěłataj na priwatnymaj šulomaj, 2 studujetaj w Braniborskej, dokelž su tam přistupne kriterije lěpše, w dwěmaj padomaj njeje so wukrajne zakončenje akceptowało, 5 njejsu dóstali studijne městno, 8 su wotešli do druhich institucijow abo zawodow, dalši zajimcy čakaja na polěpšenje wukubłanskich wuměnjow za přidružnikow. Smy měnjenja, prjedy hač pytamy za němskimi abo wukrajnymi studentami wučerstwa, chcemy našim maćernorěčnym runać puć k wučerstwu. Je to jara spore a nježakowne džěło, dokelž němsku běrokratiju přewinyć skoro móžno njeje.

Na iniciatiwu SŠT wotmě so 04.11.2016 fachowa romołwa ze statnej ministerku Eva-Maria Stange, kotraž je nam podpěru slubiła mjez druhim nastupajo zniženje numerusa claususa za serbskich studentow tež za fachowe předmjety bjez kombinacije ze serbsčinu w Drježdžanach a druhdže, je skedźbniła na nowe móžnosće spěchowanja přidružnikow a wabjenje w słowjanskim wukraju.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
zakładna šula	7	6	3	3	5	4	2	6	6	42
wyša šula	7	8	0	3	3	4	4	6	2	37
gymnazij	1	2	3	1	2	1	3	2	5	20
cyłkownje	15	16	6	7	10	9	9	14	13	99

Žórło: SMK a SMWK, SBAB 2016

Trjebamy hač do lěta 2025 po podacach SMWK a SMK z awgusta 2016 znajmjeńša 99 přidatnych wučerjow, zo bychmy narunać móhli jeničce tych, kiž woteńdu do renty. Tabulka bohužel njewupokaza, w kotrej kwalice zapřijećí wučerjo serbsce rěča, dokelž wuwučuja na někotrych serbskich šulach tež wučerjo, kiž serbsčinu njewobkneža abo jenož rozumja. Kak daloko su wučerjo zapřijećí, kotřiž su delegowani na němske šule z tabulki tohorunja njewuchadza. Tuta wupokazana potreba njewotpowěduje wjace aktualnemu wuwicu, dokelž

wobmjenuje so jenož na serbski sydlenski rum. Hižo dlěši čas přihotuje so zawjedženje regularneje wučby serbšćiny w Drježdžanach. Nimo toho njehodži so hižo nětko koncepcija 2plus tak přesadzić, kaž předwidžane. Potrjechi to wosebje skupinsku a biligualnu wučbu we wšitkich šulskich družinach, za což přidatnych serbskorěčnych wučerjow trjebamy. Za LRS-šulerjow přeco hišće žane rozrisanje njepředleži.

Wobžarujemy tež, zo njeje so potřeba falowacych wučerjow ze stron SMK a SMWK na Serbskej fachowej šuli za socialnu pedagogiku w Budyšinje wobkedžbowala, kotraž po swojich móžnosćach dobre džěło za serbski kubłarski dorost wukonja. Ze stupacej ličbu džěći trjebamy tež wjace serbskich kubłarkow.

Witamy móžnosć na Lipšćanskim Institutě za sorabistiku, zo móža so přichodni fachowi wučerjo z dalších uniwersitow přidatnje w sorabistice wukubłać, zo bychu pozdžišo biligualnu wučbu podawać móhli. Wočakujemy, zo so fachowa didaktika za Hornjo- a Delnjoserbow skónčnje w dosahacej měrje posrědkuje.

Facit:

Slědowace wuměnjena maja so spjelnić, zo bychmy znajmjeńša džěl wučerjow, kotřiž póndu na wuměnk, narunać móhli:

- za serbskich zajimcow na studiju wučerstwa dyrbja so samsne wuměnjena stworić kaž za tych, kiž studuja sorabistiku, numerus clausus ma so w tym padže dospołnje šmórnyć abo wo jednu censuru znižić. Zo so na tym džěła, smy na posedženju 3.11.2016 ze statnej ministerku Eva-Maria Stange zhonili.
- zarjadować maja so intensiwne rěčne kursy serbšćiny
- wabić maja so studenća ze stipendijemi
- přidružnikam z druhich powołanjow maja so runać puće k studijej abo k přidatnej kwalifikaciji, nowe wobzamknjenja sakskeho knježerstwa maja so na serbske poměry přiměrić

Wjeselimy so, zo ličba serbskich zajimcow za wučerstwo stupa. Chcemy jich tež w přichodze dale podpěrać.

Tak daloko džzensniša rozprawa předsydstwa SŠT.

Zhladujo do přichoda widžimy tři čezišća:

1. chcemy dale našich studentow a referendarow kaž tež młodych wučerjow podpěrać.
2. W našich pěstowarnjach nałożowane přiswojenje serbšćiny na zakładze imersije chcemy zaměrnje na proze do zakładnych šulow spěchować. Skrućenje rěčnych znajomosćow serbšćiny měło so we wysokej kwalicie dale wjesć.
3. Njerozrisanym prašenjam nastupajo transport šulerjow, prawo staršich, swoje dźěci do serbskeje abo Witaj-pěstowarnje słać a pozdžišo do wučby serbšćiny po 2plus-koncepciji, fluktuaciji serbskich dźěci do němskich šulow, kursam serbšćiny za młodostnych a dorosćenych atd. budžemy so dale intensiwnje wěnować.